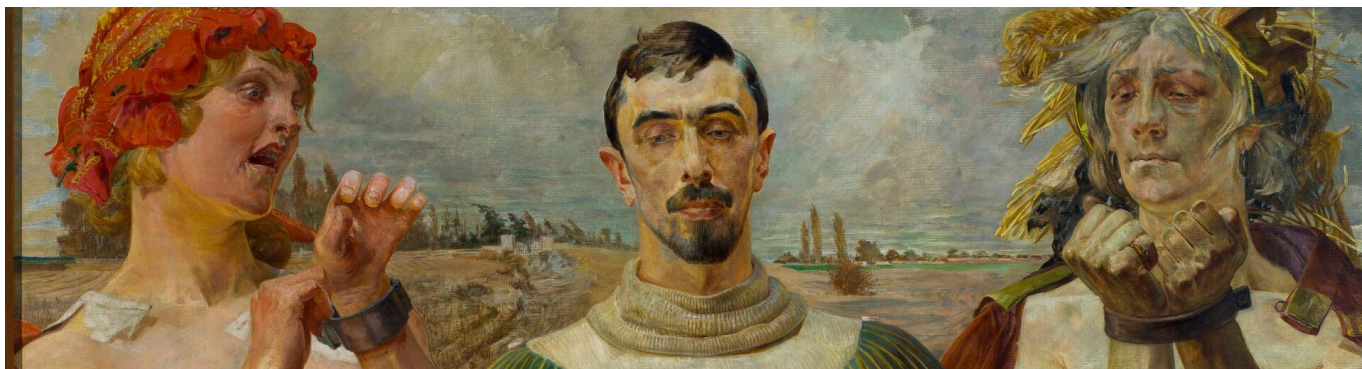

„(...) to nie my wybieramy polskość, to ona nas wybiera” J.M. Rymkiewicz

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jarosław Marek Rymkiewicz, *Mogła Ordon*.

„(...) to nie my wybieramy polskość, to ona nas wybiera”
J.M. Rymkiewicz

Hamlet polski, Jacek Malczewski
Źródło: domena publiczna.

Czy poeta tworzy w dialogu z tradycją? W jakim stopniu czerpie inspiracje z literatury poprzednich pokoleń i minionych epok?

Jarosław Marek Rymkiewicz, uznawany za przedstawiciela neoklasycyzmu, podejmuje odwieczne tematy i kontynuuje dyskusję o sprawach najważniejszych, która toczy się od czasów starożytnych. Metafizyczny charakter tej poezji i jej kompozycja nawiązują do twórczości mistrzów baroku, ale jej język i sposób obrazowania wykorzystuje dokonania autorów różnych okresów i nurtów. Może właśnie ta ogromna świadomość literackich tradycji i poszukiwanie sposobów ich kontynuacji stanowi o unikalności poetyki Rymkiewicza. Szacunek dla tradycji jest równoznaczny z szacunkiem do polskości i polskiej historii.

Twoje cele

- Podasz istotne fakty z życia i twórczości Jarosława Rymkiewicza.
- Poznasz informacje na temat nagrodzonego tomiku wierszy polskiego poety.
- Dokonasz analizy i interpretacji utworu *Mogiła Ordona*.
- Wykażesz związek *Mogiły Ordona* z *Redutą Ordona*.

Przeczytaj

O autorze

Jarosław Marek Rymkiewicz urodził się 1935 roku w Warszawie jako syn powieściopisarza Władysława Rymkiewicza. Po drugiej wojnie światowej rodzina Rymkiewiczów osiedliła się w Łodzi, gdzie przyszły poeta ukończył szkołę średnią oraz polonistykę na tamtejszym uniwersytecie. Wybrał karierę naukową, doktoryzował się, a następnie habilitował. Początkowo pracował na Uniwersytecie Łódzkim, później (od 1965 roku) w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, z którego został usunięty w 1985 roku z przyczyn politycznych. Do IBL wrócił w 1989 roku.

Jarosław Marek Rymkiewicz

Źródło: Michał Kobylński, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.5.

Debiutował w 1957 roku tomikiem wierszy *Konwencje*. Jarosław Marek Rymkiewicz jest we współczesnej literaturze polskiej przedstawicielem i teoretykiem [neoklasycyzmu](#), nurtu nawiązującego w stylistyce i tematyce do starożytnego antyku i późniejszego klasycyzmu. W wersji autorskiej chodzi jednak również o odniesienia do polskiej poezji barokowej. Swoje założenia teoretyczne przedstawił w 1967 roku w zbiorze [esejów](#) *Czym jest klasycyzm?*, w którym wyraził przekonanie o jedności i ciągłości kultury od czasów starożytnych do współczesności. Jako poeta chętnie sięga do znanych z antyku [toposów](#) i [archetypów](#). Literatura według niego nie powinna służyć doraźnym interesom określonych osób, ideologii lub polityki, ale raczej trwać sama dla siebie i dla jej odbiorców. Rymkiewicz uważa też, że sztuka powinna podejmować tematy wysokie, uniwersalne i ponadczasowe, takie jak wiara, śmierć czy metafizyka. Być może dlatego jego twórczość uchodzi za [hermetyczną](#) i trudną w odbiorze.

Nagroda Nike

W 2003 roku Jarosław Marek Rymkiewicz otrzymał nagrodę literacką Nike za tomik wierszy *Zachód słońca w Milanówku*. Jest to zbiór pełnych prostoty, rymowanych utworów, zainspirowanych chwilami spędzonymi w przydomowym ogrodzie. Ich bohaterami są ogrodowi goście: gawrony, koty, jeże, chociaż tak naprawdę nie o nie tu chodzi. Nawet najprostsze zdziwienia i zachwyty nad pięknem tejspecyficzej arkadii prowadzą wyżej, ku metafizyce świata. Miejscami jego wiersze przypominają strofy Leśmianowskie, niektóre

obrazy są ciemne, nabrzmiałe tajemnicą, ale przecież tajemniczy jest sam świat, po którym porusza się poeta. Dzięki melodyjności, prostocie rymów i doskonałości kompozycji poezja ta nawiązuje również do baroku. Także w warstwie tematycznej, a zwłaszcza w częstym odwoływaniu się do motywu śmierci, *Zachód słońca w Milanówku* przywołuje na myśl wiersze Józefa Baki czy Mikołaja Sępa Szarzyńskiego.

Historia

W kręgu eseistycznych dociekań Rymkiewicza znajdziemy pytanie o **determinizm** historyczny. Poeta zastanawia się, czy historia kształtuje osobowość i los człowieka, czy też on sam kreuje własną osobę i wydobywa z siebie to, co najważniejsze.

Słownik

archetyp

(gr. *arche* – początek, *typos* – typ) 1. pierwowzór, prototyp jakiejś postaci, zdarzenia, motywu, symbolu lub schematu; 2. w psychoanalitycznej teorii C. G. Junga: wspólny wszystkim ludziom, dziedziczny wzorzec reagowania i postrzegania świata

determinizm

(łac. *determinare* – ograniczyć, określić) pogląd zakładający, że egzystencja i działania człowieka są niezależne od wolnej woli, lecz uwarunkowane przez czynniki biologiczne, środowiskowe i historyczne

esej

(ang.< fr.) *essay*, krótka rozprawa naukowa lub literacka ujmująca temat w sposób subiektywny, łącząca elementy prozy artystycznej, naukowej i publicystycznej

hermetyczny

1. szczelnie zamknięty, nieprzepuszczający powietrza; 2. zamknięty i niedostępny wpływom zewnętrznym; 3. dostępny tylko dla niewielkiego kręgu wtajemniczonych; 4. odnoszący się do hermetyzmu – nurtu filozoficzno-religijnego

neoklasycyzm

(gr.-łac.) klasycyzm współczesny, lit. kierunek w literaturze eur. XIX i XX w., nawiązujący do szeroko pojmowanej tradycji antycznej i nowożytnej

topos

(gr. *tópos koinós*, łac. *locus communis* – miejsce wspólne) powtarzający się motyw, występujący w obrębie literatury i sztuki zbudowany na fundamencie dwu wielkich tradycji śródziemnomorskich: antycznej i biblijno-chrześcijańskiej. Wskazuje na jedność, ciągłość kulturową danego kontynentu czy na istnienie pierwotnych wzorców myślenia

człowieka. Topos budowany jest na zasadzie obrazu mającego na celu opis jakiejś sytuacji (topos tonącego okrętu w Kazaniach Skargi)

Audiobook

Polecenie 1

Jakie powinno być główne zadanie sztuki według J.M. Rymkiewicza?

Polecenie 2

Jakie związki dostrzegasz między utworem *Mogiła Ordona* J.M. Rymkiewicza a *Redutą Ordona* A. Mickiewicza?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PJ1D4tkmE>

Jarosław Marek Rymkiewicz

Mogiła Ordona

Patrz jakie to lejtnanty jakie kapitany

Patrz kto to przy Ordonie leży pochowany

Patrz kto to Ordonowi teraz salutuje

Kto się w tych grobach śmieje kto to w twarz nam pluje

Patrz jak te czarne liście poprzez cmentarz wieją

Jeśli jesteś Polakiem żegnaj się z nadzieją

Patrz jakie generały jakie to sztabs-wracze

Pod tym kamieniem - słyszysz - tam ktoś jeszcze płacze

Tam jeszcze – słyszysz – mówią nasi bracia mili
Polaku powiedz Polsce żeśmy tutaj zgnili
Że tutaj na reducie gdzieście nas chowali
Czekamy na tę chwilę gdy lont się zapali
Patrz jak te czarne liście biją o mogiłę
Jak się kruszą jak gniją nasze kości miłe
Jak się kruszą pękają nasze orły szare
Te czaszki które Bóg miał przyjąć jak ofiarę
Jeśli jesteś Polakiem nie mów ani słowa
Patrz toczy się wśród liści twoja ścięta głowa
Patrz wśród tych czarnych liści twoje serce gnije
A kto by wieniec wić chciał to niech z czaszek wije
Z tych skrzydeł które orły nasze pogubiły
Z krzyży co choć złamane strzegą nam mogiły
Aż przyjdzie dzień Te groby znowu się otworzą
Wejdziemy na ten cmentarz pod ojczystą zorzą
I Ordon weźmie w dłonie szablę połamana
A z tych grobów to wtedy czyi zmarli wstaną

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Przeczytaj informacje *O autorze*, a następnie na podstawie tekstu określ prawdziwość poniższych stwierdzeń.

Twierdzenie	Prawda	Fałsz
Antyk stanowi twórczą inspirację dla J.M. Rymkiewicza.	☐	☐
Wiersze poety stylistycznie zbliżone są do poezji oświeceniowej.	☐	☐
Twórczość J.M. Rymkiewicza uchodzi za trudną w odbiorze.	☐	☐
Nagrodzony tomik wierszy J.M. Rymkiewicza zaliczany jest do poezji miłosnej.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Określ, jakimi środkami stylistycznymi są poniższe cytaty z wiersza *Mogiła Ordona*. Połącz cytaty z nazwą środka stylistycznego.

apostrofa

„Polaku powiedz Polsce żeśmy tutaj
zgnili”

anafora

„Patrz jakie to lejtnanty jakie kapitany/
Patrz kto to przy Ordonie leży
pochowany”

epitet

„czarne liście”

Ćwiczenie 3

Wybierz poprawną informację na podstawie treści wiersza *Mogiła Ordona*.

W wierszu przeważają rymy ☐ parzyste / ☐ okalające . Apostrofa otwierająca utwór nadaje mu charakter ☐ lamentu / ☐ wezwania . Wiersz ma budowę ☐ nieregularną / ☐ regularną . Wiersz jest przykładem wiersza ☐ stroficznego / ☐ stychicznego .

Ćwiczenie 4

W kilku zdaniach wyjaśnij, jaka wizja Polski i polskości wyłania się z wiersza *Mogiła Ordona*. Jest to wizja katastroficzna czy może pełna nadziei?

Ćwiczenie 5

Określ sytuację liryczną w wierszu.

Ćwiczenie 6

Nazwij środki stylistyczne zastosowane w wierszu *Mogiła Ordona*. Wypisz ich przykłady oraz określ ich funkcję.

--	--	--

Ćwiczenie 7

W jaki sposób użyty w utworze język i środki stylistyczne wpływają na wymowę utworu? Sformułuj wniosek, odwołując się do odpowiednich przykładów.

--

Ćwiczenie 8

Zaproponuj własną interpretację wiersza *Mogiła Ordona* - postaw tezę interpretacyjną i podaj argumenty ją popierające.

--

--

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: „(...) to nie my wybieramy polskość, to ona nas wybiera” J.M. Rymkiewicz

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- redaguje notatkę syntetyzującą na temat Jarosława Marka Rymkiewicza;
- bierze udział w dyskusji na temat tego, czy literatura powinna służyć doraźnym interesom określonych osób, ideologii lub polityki;
- omawia sposoby tworzenia przez poetów dialogu z tradycją;

- wymienia wyznaczniki twórczości Jarosława Marka Rymkiewicza.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o odsłuchanie krótkich nagrań zawierających informacje o Jarosławie Marku Rymkiewiczu.
<https://www.polskieradio24.pl/39,Historia/8829,Rymkiewicz/> Zadaniem uczniów jest przygotowanie notatki syntetyzującej o twórcy.

Faza wprowadzająca:

1. Chętne osoby prezentują swoje notatki wykonane w domu. Nauczyciel pyta, jaki obraz Jarosława Marka Rymkiewicza jawi się uczniom po odsłuchaniu nagrań.
2. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji, podaje cel zajęć oraz kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z sekcją „Przeczytaj”. Każda osoba robi to indywidualnie.
2. Uczniowie odliczają do dwóch, dzieląc się na dwie grupy. Nauczyciel informuje, że będą dyskutować i wykorzystają do tego metodę akwariów. Nauczyciel wyjaśnia zasady dyskusji oraz określa jej czas. Pierwsza drużyna siada w kręgu i prowadzi rozmowę na

temat: Czy literatura powinna służyć doraźnym interesom określonych osób, ideologii lub polityki? Druga grupa obserwuje i zapisuje swoje spostrzeżenia dotyczące doboru i skuteczności argumentów, przestrzegania zasad i ogólnego przebiegu rozmowy. Po upływie wyznaczonego czasu następuje zamiana ról. Na zakończenie wybrane osoby przedstawiają na forum klasy swoje spostrzeżenia.

3. Nauczyciel poleca, aby wybrany uczeń przeczytał polecenia 1 i 2 z sekcji „Audiobook”. Następnie prosi uczniów, aby podzielili się na grupy i opracowali odpowiedzi do poleceń. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
4. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia 1, 2, 3 z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
5. Nauczyciel wyświetla na tablicy po kolei ćwiczenia nr 4, 5, 6, 7. Zespół klasowy zostaje podzielony na 4-osobowe grupy, które rozwiązują zadania na czas. Najszybsza grupa przedstawia swoje propozycje i omawia je na forum klasy. Pozostali uczniowie weryfikują przedstawione odpowiedzi. Jeśli są one poprawne, grupa wygrywa.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.
3. Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące:
 - W jaki sposób poeta może tworzyć dialog z tradycją?
 - Jakie są wyznaczniki twórczości Jarosława Marka Rymkiewicza?

Praca domowa:

1. Zaproponuj własną interpretację wiersza Mogiła Ordona – postaw tezę interpretacyjną i podaj argumenty ją popierające. (Ćwiczenie 8 z sekcji „Sprawdź się”).

Materiały pomocnicze:

- <https://culture.pl/pl/tworca/jaroslaw-marek-rymkiewicz>
- <https://www.polskieradio24.pl/39,Historia/8829,Rymkiewicz/>

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji.